



## SJEVEROZAPADNA VRATA HRVATSKE I PRIJESTOLNICA BAROKA U HRVATA POSTAJE PE

### Spomen-ploča zelju

Jesi li bila u Bakačevoj ulici? Nisi! Pa, onda nisi vidjela spomen-ploču imena »Varaždinsko zelje« koju je u počast toj, Varaždincima omiljenoj namirnici osmislio i izradio naš umjetnik Ivan Mesek. A ne, ne, to moraš vidjeti, reče Varaždin i potegnuvši me za ruku odvede do zida na kojem uistinu stoji ta nesevakidašnja umjetnička instalacija. »Brdo« besteka, za kojeg saznah da su ga za potrebe »Špancirfesta« skupili Varaždinci, »smotanog« u glavicu zelja i recept kako se radi ovaj specijalitet – uistinu domišljato i tako šarmantno.



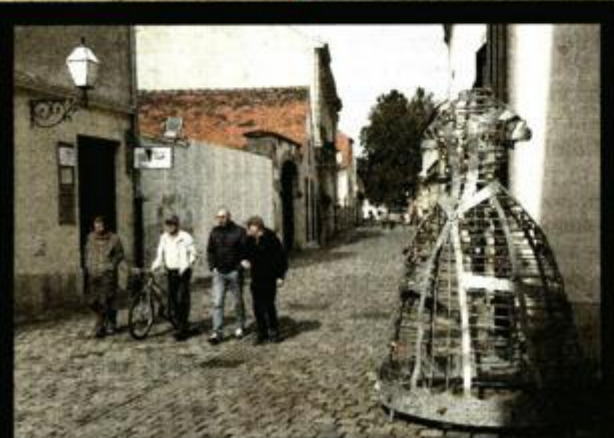
Kraj Samostana Uršulinki prema Starom gradu



Varaždinske prepoznatljivosti

# Ono nešto varaždinsko, neopipljivo, a tako prisutno

U Varaždinu nema čega nema. Nikakvo čudo što kupi na prvu, što nikad ne dosadi. Iza svog tog šarma, baš kao ispod kišobrana, još jedne svoje prepoznatljivosti, Varaždin je sažeo toliko priča, toliko nota, toliko posebnosti i vizionarstva. **Oni koji ga nastanjuju očito je da ga obožavaju, oni koji ga vode imaju viziju, a oni koji ga posjećuju, često mu se vraćaju**



### Krinolina ljubavi

Akademski slikar Ivan Mesek zaslužan je i za tzv. krinolinu ljubavi, skulpturu što krase ulicu Silvija Strahimira Kranjčevića. Za ovu instalaciju Mesek je uporište našao u priči Ksavera Šandora Gjalskog, priči koja priča o tragičnoj ljubavi lajtnanta Milića. Cilj umjetnine je da mrežastu skulpturu koja predstavlja krinolinu, visoku 2,5 metra zaljubljeni odjenu u ruho ljubavi. A to će činiti tako da na nju vješaju »lokotiče«, u svijetu simbol za vječnu ili neraskidivu ljubav. Zaljubljeni potom ključice odnose u Stari grad i ubacivši ih u bunar dvorca još jednom »osiguravaju« ljubavi vječnost.



Život na dva kotača

### Grad na dva kotača

Osnovno prijevozno sredstvo u Varaždinu? Pa, na bicikal, naravno. Rekosmo, stanovnika ima gotovo pa 50 tisuća, a bicikala, e, njih je puno teže pobrojiti. Procjene kažu da na svaka 2,3 stanovnika dolazi jedan bicikl što znači da im se broj kreće oko 22 tisuće. Gradom pedaliraju i mladi, i stari. Čine to tijekom cijele godine, neovisno bio Varaždin u snježnom, kišnom, sunčanom ili pak ruhu satkanom od vjetrova. S biciklom se ide na posao, na rendes, u trgovinu, na kavu, pa i na pogreb.

Slavica MRKIĆ MODRIĆ  
 Snimio Marko GRACIN

Ono je priča o španciru. Onom u dvoje. On i ja, u prekrasno jesenje jutro. On je grad koji kupuje na prvu. On je Varaždin, a ja sam... Hm, kako koji dan. I nije da smo se morali nešto posebno upoznavati jer sreli smo se mi već, ali toliko davno da sam mu u startu rekla – male i velike oči ne vide isto. A ove velike, htjele bi naći odgovor na pitanje zašto je Varaždin »in«? Zašto to na svako događanje koje priredi, a tijekom godine priredi ih oho, hrle fanovi sa svih strana zemlje, nerijetko i inozemstva. Neovisno radilo se o Varaždinskim baroknim večerima, Špancirfestu, Trash Film Festivalu ili pak najnovijem projektu Festivalu letećih gitara, varaždinske su ulice, trgovine, sakralni objekti i kazalište dobro popunjeni. OK, Varaždin ima bogatu povijest, ima gotovo 50 tisuća stanovnika koji, očito je, vole svoj grad, status industrijskog središta i trećeg grada po BDP-u u Hrvatskoj, ima Bogom dan geografski položaj i titulu »sjeverozapadnih vrata Hrvatske«, bogat kulturni život i prelijepo parkove, aleje i šetnice, ali...

Već u startu shvatih da bi mu svo to bogatstvo bilo uzalud da nema ono nešto tako neopipljivo, a tako prisutno. To nešto osjetiš dočim nogom stupaš na bilo koju granitnu kockicu popločanu uličicu. Dočim pogled uperiš u pročelje neke od brojnih varaždinskih palača, čuješ zvuk varaždinskih crkvenih zvona, zamor na gradskoj tržnici, melodiju koju proizvodi ulični harmonikaš ili melo-

diozni dijalekt kojim u nekom od brojnih kafića svakodnevicu bistre autohtoni.

### Špancir za dvoje

Kako čitati Varaždin? Polagano, bez žurbe, s noge na nogu, a mene su moje najprije odvele na plac. Živopisno mjesto na kojem kao da se ništa godinama nije promijenilo. Sve se vrti oko ponude i potražnje, a vrlo brzo uvidjeh da na varaždinskom placu jedno prati dru-

go. Zanimljivo je bilo slušati usmene propagandne poruke trgovaca, gledati kako se susreću poznanici pa nakon pet minuta razgovora tijekom kojih su im se ruke otegle do poda jer kupilo se podosta toga, zaključuju da bi mogli na kavu ili gemište. Mirisati Varaždin na tržnici, znači mirisati njegovu tradicionalnu kuhinju. To znači da se na varaždinskoj tradicionalnoj trpezi obavezno nalaze klipići, štrukle, zlevanki ili pak štrukle, a sve to načinjeno od žitnog ili kukuruznog brašna. Dodamo li tome jela od divljači, ona od peradi, povrće, domaće kolače i raznorazne savijače, sline počinju curiti već na samu pomisao. Ipak, titulu onog najprepoznatljivijeg nosi varaždinsko zelje. Toliko je popularno da su mu Varaždinci čak i spomenik podigli.

S plance prošpancirismo Varaždin i ja do Starog grada, varaždinske feudalne utvrde. Pregazismo lančani most, pogledasmo kulu u kojoj je nekad bila smještena varaždinska vojna kao i kapetan straže, a onda dir po zemljanim nasipima i priča o bitkama, osvajačima i hrabrim braniteljima. Vizualnu šetnju kroz povijest može doživjeti svatko tko nogom stupa u Gradski muzej Varaždin što se od 1925. godine nalazi u Starom gradu. Mi nismo jer je radi praznika bio zatvoren.

### Eros i tanatos

Da se varaždinsko groblje svrstava među tri najljepša groblja Europe, da ga je Herman Haller 1905. posadivši 7 tisuća čempresa tzv. tuja i oblikovavši ih po uzoru na videne u francuskim parkovima pretvorio u svojevrstni park prirodi, to svi znaju. Ali koliko njih zna da Varaždincima, uz osnovnu namjenu, već desetljećima i desetljećima groblje služi i kao mjesto za »rendes«? U vječnoj igri svjetla i sjene, zaigrat se znaju i eros i tanatos.



Tuje – posebnost varaždinskog groblja



## VRJANICA KONTINENTALNOG TURIZMA LIJEPE NAŠE



**Palača obitelji Prassinsky-Sermage**

Ono što je uvijek otvoreno su varaždinske ulice i trgovi. Sjevši me u kraljevsku stolicu postavljenu kraj Uršulinske crkve, Varaždin mi je dopustio da gledajući na najmanji i najmlađi gradski trg – Trg tradicijskih obrta, sama iščitam obrtničku povijest grada. Da je bila bogata – je, a da je danas samo u »tragovima«, također je istina. Ono što oduševljava je promišljanje gradskih otaca koji u Varaždinu ne dozvolije neonske reklame, pa tako na prelijepim fasadama ništa ne žmiga i ne treperi, već lijepo piše, a za sve one kojima se ne da čitati što piše na nekima postoje i tzv. cimeri. U neka davna doba bili su velika pomoć nepismenima, a u današnjici

počast već spominjanim obrtnicima i svojevrsni identitet samog grada. Kaže meni Varaždin ovako – gledano kroz povijest, najznačajniji trag na mojoj graditeljskoj, kulturnoj i društvenoj razini upravo su dali obrtnici. Nad ulazom u obrtničke radnje obvezno je visio cimer – reklamna ploča odnosno figura koja je označavala djelatnost obrta ili je bila prepoznatljivi simbol trgovca. U proteklim godinama u starogradskoj jezgri postavljene su četiri replike cimera dok se originali nalaze u Gradskom muzeju.

### Palača do palače

I onda smo se poigrali. Varaždin je meni rekao »železni čovek, sirena, kornjača i pot-

kova«, a ja sam krenula u istraživanje pa oznaku za trgovinu željeznom robom našla na Trgu kralja Tomislava, kao i sirenu, oznaku za trgovinu s prekoceanskom robom, u Gundulićevoj kornjaču koja označava trgovinu mješovitom robom i na kraju u Ulici Ivana Padovca, varaždinskog graditelja gitara potkovu ili oznaku za kovačiju.

Nakon igre na red su došle palače. Varaždin ih ima bezbroj. Svaka ima svoju priču, a iz bogate palete izdvajamo, ne ni palaču Drašković u kojoj je zasjedao Hrvatski sabor, a od 1767. godine bila sjedište Kraljevskog namjesničkog vijeća, ni palaču Herczer koju je dao izgraditi ne plemić već poštar, koji si je kupio plemićku titulu, dobio na lutriji i brzo izgradio palaču, ali isto tako brzo i izgubio ne samo palaču nego i svo ostalo bogastvo, ni palaču Varaždinske županije, ni onu obitelji Prassinsky-Sermage koja krije priču o ljubavi bogate Varaždinke i siromašnog francuskog grofa, već priču o palači Patačić. Na tu temu Varaždin prozbori: ovo je moja najvrednija rokoko palača. Sagrađena je 1764. godine no, pričati o njoj znači i pričati o velikom požaru što ga je 25. travnja 1776. zbog zubobolje prouzročio dječarac koji je na obližnjem majuru čuvao svinje. Mališu je bolio



**Na placu uvijek zanimljivo**

zub, mališa je čuo da se zubobolja rješava pušenjem pa zapalio jednu, ispustio šibicu i ode Varaždinu titula glavnog grada Hrvatske ko-

ju mu je 1767. podarila Marija Terezija. Naime, požar je najprije poharao kuće ispred gradskih zidina, a onda nošen vjetrom zahvatio i grad. Progutao je više od 80 posto Varaždina, a jedna od palača ili jedina u ulici koju nije, je upravo palača Patačić. Ta palača je tijekom 18. stoljeća bila središte kulturnog i društvenog života grada, i tko zna do kad bi da gazda nije bio lake ruke i sklon kocki pa je palača otišla na bubanj. Priča se da su je jedva prodali, a sve vezano uz požar i činjenicu da je jedina preživjela vatra što nikako ne mogu biti »čista posla«. Bilo kako bilo nad kamenim portalom palače nalazi se

»Božje oko«, simbol protureformista, ali i već spomenuti cimer »kornjače«. O pogledu s njezinog erkera da ti ni ne pričam.

### Skrovita dvorišta

I nije. Pričao mi je dalje o svojim dvorištima, još jednoj atrakciji. Onoj koja posjetitelje pa i mene na fini način iz javnog života uvodi u onaj privatni. Zabola sam nos u mnoga, no dvorište restorana Domenico do kojeg se stiže uskim stepenicama što dijele dvije kuće, a u ulozu stropa prolaza vidiš jato šarenih ptica. I nije tu pticama kraj. Imaš i najveću koja je zasjela na ostatak gradskih zidina, pa onu cvjetnu u obližnjem parku, pa pogled na trg prekrasnog varaždinskog kazališta, pa...

Uglavnom, u Varaždinu nema čega nema. Nikakvo čudo što je grad dobitnik brojnih priznanja i nagrada, što kupi na prvu, što nikad ne dosadi. Iza svog tog šarma, baš kao ispod kišobrana, još jedne svoje prepoznatljivosti, Varaždin je sazeo toliko priča, toliko nota, toliko posebnosti i vizionarstva. Oni koji ga nastanjuju očito je da ga obožavaju, oni koji ga vode imaju viziju, a oni koji ga posjećuju, često mu se vraćaju. Vratit ću se i ja na početak ovog špancira za dvoje i na pitanje »zašto je Varaždin in« odgovoriti – zato jer ima dušu.

### Mjesto gdje anđeli spavaju



**Andelinjak**

malo podignite glavu i vidjet ćete »bucmastog s krilima«. Ispod strehe, na najvišem prozoru, na vrh zida i dakako, u andelinjaku.

Varaždin zavole svi koji ga vide, pa nikakvo čudo što su upravo u njemu dom našla i bucasta, krilata stvorenja imena anđeli. Varaždin im je u znak zahvalnosti dao Muzej, a i andelinjak, skroviti prolaz u kojem se leteća mala bića mogu zabavljati koliko im srce hoće. Ne vjerujete da anđeli postoje, da žive u Varaždinu, da i vi imate svoga ili više njih koji vas čuvaju... E, pa ako ne, onda je krajnje vrijeme za odlazak u Varaždin. Svako



**Kava na glavnom gradskom trgu**